

Tilburg University

Het verdelingsvraagstuk in de economische theorie

Cobbenhagen, M.J.H.

Published in:
Maandschrift Economie

Publication date:
1937

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Cobbenhagen, M. J. H. (1937). Het verdelingsvraagstuk in de economische theorie. *Maandschrift Economie*, 3(1), 23-34.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Het verdelingsvraagstuk in de economische theorie

door

Prof. Dr. M. J. H. COBBENHAGEN

In de laatste aflevering van de vorige jaargang van dit tijdschrift heb ik onder het hoofd „Productie en Verdeling” enkele gedachten ontwikkeld, die het verdelingsvraagstuk raakten. Betoogd werd, dat het bestaan van een tot het domein der economische theorie behorend en van het productievraagstuk onderscheiden verdelingsprobleem moest worden erkend. De richtingen in de economie, die de verdeling als een niet-economisch, doch uitsluitend sociaal-ethisch vraagstuk buiten de behandeling in de economie plaatsten of die het productievraagstuk en verdelingsvraagstuk vereenzelvigden door alles op ruil te herleiden, werden besproken en als niet juist afgewezen. De beschouwing eindigde met de stelling, dat, vanuit de economische doelloorzaak gezien, productie en verdeling beide middelen zijn ter bereiking van het doel: een zo groot mogelijke behoeftenbevrediging van de leden der gemeenschap, en als zodanig niet aan elkaar ondergeschikt. Dit laatste werd van belang geacht, omdat in de economische theorie, met name in de z.g. economische toerekeningsleer, een (quasi-) verdelingsnorm wordt gehanteerd, die de verdeling aan de productie ondergeschikt maakt en aldus de eigen economische eisen der verdeling opoffert aan de eisen der productie. Aan deze, naar ik meen, niet aanvaardbare verdelingsnorm zal deze beschouwing zijn gewijd.

Voor de huidige maatschappij, gegrond op privaateigendom, arbeidsverdeling en ruilverkeer, is de taak van de economische theorie, in de strikte zin, ten aanzien van het verdelingsvraagstuk deze: te verklaren, welke factoren het verdelingsresultaat, zoals we dat steeds weer in de maatschappij feitelijk zien tot stand komen, beheersen en vervolgens te beoordelen, of en in hoeverre dit resultaat in overeenstemming is met de norm van een zo groot mogelijke welvaart voor de leden der maatschappij.

Bij de nadere concretisering van die taak rijst allereerst de vraag, welke verdeling men op het oog heeft bij de verklaring: de z.g. personele of de functionele verdeling. Deze door den Amerikaansen economist J. B. Clark gebruikte onderscheiding bedoelt twee soorten van verdeling te onderscheiden of, beter gezegd, het verdelingsresultaat onder tweevoudig opzicht te beschouwen. Vraagt men zich af, hoeveel ieder lid der gemeenschap meekrijgt van de totale verdeelbare hoeveelheid goederen en diensten der gemeenschap, dan bedoelt men de personele verdeling. Men kan echter ook de inkomensverdeling bezien van uit de bronnen, waaruit de personele inkomens stammen: men krijgt dan een verdeling in categorieën of typen naargelang de productiefactoren arbeid, grond, kapitaal, ondernemer. Dit wordt de functionele verdeling geheten, die, als probleem gesteld, de vraag tracht op te lossen, waardoor het uiteenvallen van het totale maatschappelijke product in loon, grondrente, kapitaalrente en ondernemerswinst beheerst wordt. Wanneer men, in navolging van Clark en talrijke anderen, het economisch verdelingsprobleem tot de functionele verdeling beperkt en dit derhalve niet uitstrekt tot de personele, is men in de probleemstelling onvolledig. Want de welvaart van de maatschappij als geheel en van ieder harer leden in het bijzonder wordt immers bepaald, door de wijze, waarop het maatschappelijk product over de afzonderlijke leden is verdeeld. Daarenboven de functionele verdeling tracht wel aan te geven, hoeveel aan iedere productie-categorie toevalt, maar zegt niet, hoeveel van het toevallend gedeelte voor persoonlijke vertering beschikbaar is, zonder dat de noodzakelijke voorwaarden voor de continuïteit van het productieproces, de bron voor de maatschappelijke opbrengst in de toekomst, worden geschaad.

Van hetgeen in de functionele verdelingswijze aan de productiefactoren toevalt moet immers een deel voor instandhouding en uitbreiding van het productie-apparaat worden bestemd. De welvaart, de graad der behoeftenbevrediging, wordt echter bepaald door de grootte van het consumptiefonds, d.i. dat gedeelte der totale maatschappelijke bruto-opbrengst, dat voor vertering beschikbaar is. Men moet hier niet opwerpen, dat het bespaarde en in de productie

weer geïnvesteerde gedeelte evenzeer de welvaart bevordert, zodat het onjuist zou zijn, zoals ik hier doe, de welvaart af te leiden uit het voor verbruik beschikbare deel. We zeiden immers reeds, dat de continuïteit der behoeftenvoorziening eist, dat niet alles verteerd wordt, dat er bespaard en geïnvesteerd wordt. Maar dat betekent allerm minst, dat besparing op zichzelf, of ook besparing en investering op zichzelf reeds welvaartsbevordering zijn. Ze zijn geen doel in zich zelf en kunnen daarom ook geen maatstaf zijn, om de grootte van de welvaart te meten: ze zijn middelen, om het consumptiefonds in de toekomst te vergroten. En, wanneer een dergelijke vergroting voor de toekomst noodzakelijk is — en dat is in een groeiende, zich ontwikkelende maatschappij de regel —, dan is het rationeel en wijs beleid in het heden minder te verteren, meer te besparen en te investeren, om de toekomstige verbruiksmogelijkheid gunstiger te doen zijn. Maar ook deze regel is niet zonder uitzondering: men moet de offers in het heden met de verwachte gunstige resultaten in de toekomst afwegen: er moet evenwicht zijn, zodat noch de welvaart van de toekomst aan die van het heden wordt opgeofferd, noch ook echter de welvaart van het heden aan die van de toekomst wordt prijs gegeven. En daarom zijn besparings- en investeringscijfers op zich zelf geen welvaartsmeters. Niet alleen economisch, maar ook in breder cultureel opzicht is het goede inzicht in deze zaken van belang. Besparing en investering voor een productie, die op verre toekomst is gericht, kan achteraf economisch zeer onjuist blijken — elke crisis toont dit voor een gedeelte der investeringen aan —, maar kan ook in breder cultureel opzicht voor individu en gemeenschap fataal werken, omdat het consumptiefonds immers ook dient, om naast de strikt materiële ook hogere culturele behoeften te bevredigen. Een persoon, die, als maar sparende voor de verre toekomst, zich geen culturele behoeftenbevrediging verschafft, wordt niet op zijn oude dag, wanneer hij tot vertering zou kunnen overgaan, een ruimhartig genietter van culturele levenswaarden. Zijn jarenlange diët heeft zijn geest verschrompeld en minder geschikt gemaakt voor de genieting van vele waarden. En wat voor een persoon geldt, geldt ook voor een gemeenschap en voor een volk.

De zorg voor de toekomst moet redelijk blijven: ze mag niet verworpen tot levensangst.

Het moge hieruit duidelijk zijn, dat de probleemstelling, zoals de functionele verdelingswijze deze beperkt, onvolledig moet worden genoemd. Het uitgangspunt bij de probleemstelling zal derhalve moeten zijn datgene, dat aan de personele verdeling ten grondslag ligt: de vraag, namelijk: welke factoren beheersen de verdeling van het ten verbruike bestemde maatschappelijk product over de leden der maatschappij en beantwoordt het aldus tot stand gekomen verdelingsresultaat aan de normen van economische doelmatigheid? Wie in deze vraagstukken thuis is, hoort al onmiddellijk de opwerping, dat de economie, blijvend op haar eigen terrein, deze vragen niet kan oplossen. Immers, zegt men, het resultaat der personele verdeling is niet afhankelijk van economische factoren alleen, maar wordt tevens beïnvloed door sociale, ethische, juridische en historisch geworden factoren, die buiten het vakterrein der economie liggen. Deze opmerking is volkomen juist, maar ze veroordeelt de aanvaarde vraagstelling niet, indien men althans prijs stelt op een realistische beschouwing, die de ogen niet sluit voor de concrete werkelijkheid, maar deze in haar essentiële trekken wil verklaren. Het is ongetwijfeld niet de taak van de economie deze niet-economische factoren te analyseren. Maar, wanneer de econoom de verhouding wil vaststellen tussen beide groepen van werkende en het verdelingsresultaat mede bepalende factoren, wanneer hij de verhouding wil vaststellen tussen de buiten het economische vallende machtsfactoren en de economische mogelijkheden en wettelijkheden, dan moet hij toch het *samengesteld* geheel in zijn eerste beschouwing hebben betrokken, om de plaats van elke groep factoren te kunnen vaststellen, waarna zijn specifiek-eigen taak begint, om de economische factoren en hun werking aan een onderzoek te onderwerpen. Het onderzoek van de economische zijnsorde is de taak van de economie. Maar in de werkelijkheid is de economische zijnsorde ingeschakeld in de algemeen-maatschappelijke zijnsorde. Men moet niet *beginnen met van die inschakeling te abstraheren*, omdat

anders de juiste kijk op het ingeschakelde verloren gaat. Wie een onderdeel van een planmatig geheel moet bestuderen, moet eerst van boven af het gehele plan hebben overzien, om de plaats van het te bestuderen onderdeel te kunnen kennen. Die inschakeling in het geheel is immers essentieel. Men moet hier denken aan die mooie en diepe gedachte van Pascal, welke M. Chevalier in zijn splendide boek over Pascal aldus weergeeft: „Chaque chose est vraie dans son ordre, mais chacune ne se comprend que vue de l'ordre supérieur”.

Overigens is het ook onjuist te menen, dat men door het werkelijke verdelingsprobleem te zien in de functionele verdelingswijze de moeilijkheid van de invloed der buiten-economische factoren ontgaat. Want ook dan zal men kunnen vragen: zijn het uitsluitend economische factoren, die de werkelijke verdeling in categorieën bepalen? De in de functionele verdeling aangenomen veronderstelling, dat de verdeling geschiedt uitsluitend overeenkomstig het aandeel van iedere productiefactor in de productieopbrengst, is toch niet meer dan een veronderstelling, wier overeenstemming met de werkelijkheid nog bewijs behoeft. Een bewijs, dat niemand zal pogen te leveren, omdat de ervaring aantoont, dat van een uitsluitende invloed van de prestatienorm geen sprake is. Ook de functionele verdelingsleer erkent, dat in de werkelijkheid de vergoedingen aan de productiefactoren boven en beneden het peil kunnen liggen, dat bij de veronderstelde zuivere werking van de prestatienorm zou moeten gelden. Het verwaarlozen van deze afwijkingen als niet wezenlijk, de interpretatie van de afwijkingen als fricties of wrijvingsverschijnselen, die bij de doorwerking van de vrije concurrentie van zelf zouden verdwijnen, kan niet worden aanvaard, nu de bestaansmogelijkheid van de theoretische vrije-concurrentie-hypothese bestrijdbaar is en m.i. zelfs ontkend moet worden. ¹⁾

De bezwaren, tot hiertoe tegen de functionele verdelingsleer geformuleerd, zijn derhalve, dat ze het probleem

---

1) Vgl. het artikel: De economische mengvorm of tussenvorm. Economie, 2e jaargang, p. 288—301.

onvolledig stelt en dat haar toeleg, de moeilijkheden te ontgaan, die voortspruiten uit de inwerking van niet-economische factoren op het verdelingsresultaat, niet is gelukt. Deze bezwaren leiden tot de conclusie, dat het vraagstuk alleen volledig wordt gesteld in de probleemstelling der personele verdeling en dat de bruikbare elementen der functionele verdelingsleer daarin zullen moeten worden ingebouwd. Met handhaving van de vrijheid van eigen constructief denken, is het, naar ik meen, de plicht van een wetenschapsbeoefenaar het aanwezige theoretische denkwerk uit het verleden met eerbied en naar best vermogen te benutten. Daarom is het een belangrijke vraag, welke elementen uit de functionele verdelingsleer bruikbaar kunnen worden geacht.

In het nog resterende gedeelte van deze beschouwing zal worden onderzocht, in hoeverre de hypothese, dat de verdeling geschiedt overeenkomstig de productieve bijdrage van elke productiefactor, bruikbaar is. Op verschillende wijzen hebben Clark en de Oostenrijkers Menger, von Böhm Bawerk, von Wieser en anderen de toerekeningsleer uitgewerkt. De uitwerkingen kunnen hier blijven rusten: de vraag is, of het toerekeningsprobleem, zoals zij dat in de functionele verdelingsleer hebben gesteld, theoretisch oplosbaar is en of deze aan de productie ontleende norm inderdaad ook een verdelingsnorm is.

De vraag van de principiële mogelijkheid om het waardeprouct, dat ontstaan is uit de samenwerking van de complementair verbonden productiefactoren, in aandelen te verdelen overeenkomstig de economische betekenis van iedere medewerkende productiefactor is herhaaldelijk aan de orde geweest. De bezwaren van praktische en ook die van theoretische aard trachten sommige schrijvers af te wijzen met de opmerking, dat de praktijk het probleem dan toch maar elke dag oplost, aangezien de waarde-opbrengst van het gezamenlijke product steeds in loon, renten en winst wordt opgelost. Dit antwoord houdt echter een apriorisme in. De vraag is immers, of deze verdeling volgens de veronderstelde norm werkelijk geschiedt. Reeds het feit, dat de toewijzing van wat iedere productiefactor

ontvangt, geschiedt door middel van een prijsvorming in de maatschappij, door de markt, zoals zij zeggen, roept toch reeds de vraag op: spelen op de markten in de maatschappij dan niet tal van maatschappelijke factoren, ook niet-economische, een rol en is hun invloed niet zo groot, dat daardoor de veronderstelling, dat de toewijzing volgens het economisch aandeel in de waarde-opbrengst van het product geschiedt, wordt te niet gedaan? De uitweg op deze vraag, dat een ondernemer, door welke motieven dan ook geleid, toch nooit meer zal betalen, dan een factor hem waard is, baat niet, omdat de erkenning, dat een ondernemer niet meer kan betalen, dan economisch mogelijk is, wel inhoudt een grens voor de uitkering aan alle door hem gevraagde productiefactoren te zamen, maar nog niets zegt over het aandeel, dat elke productiefactor krijgt van het in totaal economisch mogelijke. Wanneer men op deze opwerping reageert door te zeggen, dat, indien bij deze onderlinge verdeling een productiefactor minder krijgt, dan hij economisch waard is, hij zich zal terugtrekken en, om de productie niet onmogelijk te maken, zal worden gelokt met een hoger bod, neemt men klaarblijkelijk weer aan, dat de aanbieders van productiefactoren in staat zijn het economisch toerekeningsprobleem op te lossen (wat juist te bewijzen staat) en dat de aanbieders ondanks de drang der omstandigheden en de eis van toch te moeten leven (men denke aan de arbeiders en de van hun renten levende beleggers) nooit met minder, dan ze verwachtten, zouden genoegen nemen. Apriorisme of miskenning der realiteit! Een beroep op de werking ener economische wettelijkheid gaat ook niet op, aangezien deze moet bewezen worden door de veronderstelde toerekeningshypothese waar te maken.

Hoe men de zaak ook draait en keert, steeds wordt men teruggedrongen op de primaire vraag naar de principiële oplosbaarheid. De twijfel aan de oplosbaarheid vindt zijn grond hierin, dat er meer dan één werkoorzaak is, die het te verdelen economisch waardeproduct in samenwerking hebben doen ontstaan. Alle productiefactoren (arbeid, grond, kapitaal) onder leiding van den ondernemer hebben binnen een economisch georganiseerde maatschappij het

economisch waardeproduct voortgebracht. Von Wieser heeft deze moeilijkheid aangevoeld. Doch hij meent, dat ze voor de oplossing van geen betekenis is, aangezien geen rekening behoeft te worden gehouden met *alle* oorzaken, die tot de voortbrenging hebben bijgedragen. Men behoeft, zegt hij, niet dieper in de causale verhoudingen binnen te dringen, dan voor het doel noodzakelijk is. Men kan deze stelregel aanvaarden, waardoor het dan van grote betekenis wordt het doel goed te stellen. Het doel nu van de *toerekeningsleer, in zoverre deze tot grondslag van de verdelingsleer wordt gemaakt*, is het aanwijzen van het *aandeel*, dat aan iedere categorie van inkomentrekkers toevalt. Niet-economische beïnvloedingen, stammende uit andere levensgebieden en de vrij ter beschikking staande goederen en diensten, zoals de vrije natuurgaven, schakelt hij uit en beperkt zich tot de factoren van economische aard. Van die uitgesloten levensgebieden noemt hij als voorbeelden de politiek en de algemeen maatschappelijke toestanden. Deze voorbeelden zijn wel zeer vaag aangeduid. Daarom meen ik te moeten opmerken, dat, *wanneer men het begrip: economisch, niet zo eng opvat, dat alleen daaronder valt, wat zich afspeelt in de enkelvoudige huishouding, die niet in de ruilmaatschappij is ingeschakeld, maar erkent, dat de economische verhoudingen maatschappelijk bepaald zijn, „sozial-bedingt”, zoals Amonn het uitdrukt, dan behoort een gedeelte dier maatschappelijke invloeden tot de factoren van economische aard, die ook in een uitsluitend economische beschouwing niet mogen worden uitgeschakeld.* En wel deze factoren, die de concrete economische organisatie van de maatschappij meebepalen en die uitgaan niet van de individuele personen zelf, doch van de publiekrechtelijke overheid of van economische organisaties (gilden, kartels, straks wellicht bedrijfsorganisaties van publiekrechtelijke aard). De economische politiek van de landsregering in de huidige tijd, de economische politiek van het stadsbestuur in de middeleeuwen, de regelingen van kartels en dergelijke, noemt Spann in zijn eigen terminologie „Kapital” en „Kapitalleistungen höherer Ordnung”. Ze zijn voor hem inderdaad mede-oorzaken van de economische resultaten, die de ondernemingen bereiken. Von Wieser zal geneigd zijn deze oorzaken bij de toere-

kening uit te schakelen. Toch lijkt mij dat niet juist. Ik zou dan ook aan deze economische leiding, uitgaande van organen, die boven den individuelen ondernemer zijn gesteld en zijn economische resultaten mede bepalen, een werkoorzakelijk karakter willen toekennen. Niet elke bemoeiing van overheidswege draagt dit karakter. Dat hangt af van de aard der bemoeiing. Soms stelt de overheid alleen maar voorwaarden, binnen welke de werkoorzaken een economisch resultaat kunnen voortbrengen: de overheid werkt dan niet positief mee aan de voortbrenging van het resultaat, b.v. wanneer de overheid de rechtsorde beschermt. Soms echter zijn de overheidsmaatregelen, zoals het ingrijpen in de productie en in de prijs, van die aard, dat ze mede-werkoorzaak worden in de voortbrenging van een economisch resultaat.

In dit laatste geval nu zijn de werkoorzaken, die het economisch waarde-product, d.i. de waarde-opbrengst van het voortgebrachte product, volgens de toerekeningsleer zouden moeten toegerekend krijgen, de productiefactoren: arbeid, kapitaal, grond, den ondernemer en het hogere orgaan, dat mede economische leiding gaf. In het eerste geval, waarin het hogere orgaan geen positieve leiding geeft, valt het niet onder deze werkoorzaken. Door de schrijvers wordt bij de behandeling der toerekeningsleer aan dat hogere orgaan niet gedacht, hetgeen begrijpelijk is, in zoverre de maatschappij, die zij bij hun beschouwingen veronderstellen, geen positieve economische leiding van hogere organen kent. Grote perioden in de geschiedenis hebben deze positieve leiding echter degelijk gekend. Men denke aan de middeleeuwse stedelijke huishouding, het mercantilisme en de economische maatschappij van de jongste tijd.

De genoemde werkoorzaken nu, of er vier of vijf zijn, doet daarvoor niet ter zake, werken te zamen in de voortbrenging, vullen elkaar aan, vormen een samengesteld geheel. Wanneer nu meerdere werkoorzaken samenwerken tot een gemeenschappelijk resultaat, is de vraag, hoe deze werkoorzaken zich onderling verhouden. Voor de beantwoording van de vraag omtrent de oplosbaarheid der toerekening is het kennen van de verhouding, die tussen die werkoorzaken bestaat, essentieel.

Uitgaande van de stelregel, dat geen oorzaak uit zich zelf in staat is een effect voort te brengen, dat van andere en hogere orde is, dan de voortbrengende oorzaak zelf is, moeten we concluderen, dat een economisch effect een economisch adequate oorzaak eist. Welnu, de productiefactoren, de uitvoerende menselijke arbeid, het kapitaal-goed en de grond zijn *uit hun eigen aard* tot niet meer in staat dan de voortbrenging van een fysisch of technisch product. Brengen ze nu een fysisch of technisch product voort, dat daarenboven economische waarde heeft en dat dus een waardeopbrengst afwerpt, dan moet dit betekenen, dat nog andere krachten werkzaam zijn geweest, die het natuurlijk-eigen product der productiefactoren hebben geplaatst in een andere en hogere orde: de orde der behoeftenbevrediging, de economische orde. Beslissend voor de economische waarde is niet, of het product fysieke eigenschappen heeft, maar of dit product met die fysieke eigenschappen concreet begeerd wordt en in de ruil koopkrachtige vraag tegenover zich vindt. Deze economische eigenschap krijgen de fysieke producten nu, doordat ze door den leider der productie, den ondernemer (en, eventueel, de overheid) gericht worden op een economisch doel, geschakeld worden in de economische orde. Alleen een economische leider, die het economische doel kent en op dat doel de andere productiefactoren richt, is een adequate oorzaak, die het economisch waardeproduct in zijn bestaan kan verklaren.

Onder de werkoorzaken, die het economische-waardehebbende fysieke of technische product voortbrengen, zijn derhalve twee groepen te onderscheiden: de ondernemer en, eventueel, de overheid, enerzijds, en de productiefactoren arbeid, kapitaal en grond, anderzijds. De oorzakenleer zal nu de eerste groep, de hoofdwerkoorzaak of de principale werkoorzaak noemen en de tweede groep als de instrumentale of werktuigelijke werkoorzaak betitelen. Bij een dergelijke verhouding nu tussen de samenwerkende werkoorzaken, bij de verhouding derhalve principale—instrumentale werkoorzaak, die op tal van gebieden herhaaldelijk voorkomt, is volgens de oorzakenleer, die op Aristoteles teruggaat, onmogelijk uit te maken, hoeveel

van het gezamenlijk resultaat aan ieder der oorzaken-groepen moet worden toegerekend. De econoom heeft deze conclusie van de ontologie te aanvaarden. En zo is dan het toerekeningsprobleem, zoals de economische toerekeningsleer het wil oplossen, niet op te lossen. De toerekeningshypothese neemt als mogelijk (oplosbaar) aan, wat metafysisch onmogelijk (onoplosbaar) is. Ze is derhalve als wetenschappelijke hypothese onbruikbaar. De aandelen van de waarde-opbrengst, die in werkelijkheid de verschillende werkoorzaken in het verdelingsproces ontvangen, kunnen derhalve niet met de toerekeningshypothese verklaard worden. Hoe ze dan wel verklaard kunnen worden, is het onderwerp van een verdere studie, waaraan thans niet wordt begonnen.

We beëindigen dit artikel met een slotopmerking, dat zelfs, al ware het toerekeningsprobleem *in bovenstaande zin* oplosbaar, de daaraan ontleende verdelingsnorm geen waarborgen zou inhouden voor een economisch doelmatige verdeling. De toepassing van een dergelijke norm: toebereiding volgens economische betekenis in de productie, kan wel de productie prikkelen, maar waarborgt daarmee nog niet een zo groot mogelijke welvaart van alle leden der gemeenschap. Dat zou alleen het geval zijn, wanneer de economische betekenis van de leden der gemeenschap voor de productie evenredig zou zijn met de redelijke behoeften van elk lid, die om bevrediging vragen. Wanneer men ter handhaving van de wil tot productie naast het behoeftenbeginsel — redelijke voorziening in redelijke behoeften, zoals Veraart dit formuleerde — een, maar dan een reëel mogelijk, prestatiebeginsel bij de inkomensverdeling nodig heeft, dan zal het noodzakelijk zijn een synthese van deze beide beginselen als verdelingsnorm te construeren. Het prestatiebeginsel, dat de uiteengezette economische toerekeningsleer huldigt, is geen economisch doelmatige verdelingsleer: het begaat de fout de verdeling aan de productie ondergeschikt te maken.

Het toerekeningsbeginsel der economische toerekeningsleer, dat als verklaringshypothese en door verschillende economen ook als natuurlijke en doelmatige verdelings-

norm wordt gehanteerd, lijdt aan een intrinsieke onmogelijkheid in zijn constructie en voldoet op zich zelf niet aan de eisen, aan een economisch doelmatige verdelingsnorm te stellen.²⁾

---

2) Vgl. het artikel: De wijsgerige achtergrond der economische toerekeningsleer in het Beysens-nummer van *Studia Catholica*, Juli—September 1937, p. 299—317 (N.V. Centrale Drukkerij, Nijmegen).